

Hem>Lagstiftning och rättspraxis>Coronabrottets effekter inom det rättsliga området

Coronabrottets effekter inom det rättsliga området

Covid-19 har gett upphov till en kris som inte stoppas av några landsgränser och som påverkar alla delar av våra liv. Rättskipningen i Europa är därvidlag inte något undantag.

Syftet med den här sidan är att ge en översikt över åtgärder som med anledning av covid-19-pandemin vidtagits inom Europeiska unionen och som påverkar domstolarna, nationella myndigheter och rättstillämpare, och också företag och medborgare.

Eftersom situationen förändras snabbt och informationen på området fortfarande håller på att utvecklas kommer sidan att uppdateras regelbundet för att ta hänsyn till nya händelser.

Europarådet har också skapat en webbsida över nationella åtgärder på det rättsliga området med tanke på covid-19-pandemin. Du kan besöka sidan [här](#).

1. Civilrätt

Europeiska rättsliga nätverket på privaträttens område

Det kan finnas situationer där medborgare och företag måste agera rättsligt i ett gränsöverskridande fall, men inte kan göra det på grund av nödatgärder som vidtagits i en EU-medlemsstat för att motverka spridningen av covid-19. Dessa åtgärder kan leda till att

arbete som utförs av domstolar och myndigheter som medborgare och företag kan behöva avbryts helt eller delvis,

det tillfälligtvis inte går att få rättshjälp,

det är svårt att få tillgång till information som normalt tillhandahålls av behöriga myndigheter,

andra praktiska svårigheter uppstår, t.ex. förseningar i verkställigheten av ett beslut i ett annat land eller vid delgivning av ett rättsligt dokument,

tillfälliga anpassningar görs av hur kommunikationen sköts med allmänheten (per e-post, per telefon eller per post).

I tabellen nedan ges en översikt över informationen från nätverkets kontaktpunkter om de tillfälliga åtgärder som vidtagits i EU:s medlemsstater.

[Comparative table - Covid-19 Impact on civil judicial cooperation](#) (898 KB)

Den som behöver veta mer kan gå till webbplatsen för justitieministeriet i den medlemsstat som är av intresse.

COVID-19-PANDEMINS EFFEKTER PÅ TIDSFRISTER

Tidsfrister som fastställs i EU:s lagstiftning om civilrättsliga och handelsrättsliga frågor påverkas inte direkt av de särskilda åtgärder som medlemsstaterna vidtar.

I de flesta fall får tidsfrister som regleras genom EU-rätten inte några direkta följder när de löper ut [1], och att de löpt ut medför oftast inte några direkta följder för myndigheter, domstolar och medborgare, förutom att eventuella förseningar uppstår.

I vissa andra fall kan det enligt EU-instrument där fasta tidsfrister fastställs också medges undantag under exceptionella omständigheter [2], som skulle kunna innefatta den nuvarande extraordinära situationen, när exempelvis myndigheters eller domstolars arbete utsätts för allvarliga störningar eller till och med helt har upphört.

När andra tidsfrister som fastställts genom EU-instrument löper ut kan detta dock frånta medborgare eller domstolar möjligheten att vidta processuella åtgärder, t.ex. att överklaga ett beslut, vilket kan få oåterkalleliga konsekvenser i samband med rättsliga förfaranden [3] och förhindra möjligheten till förlängning eller undantag enligt det särskilda EU-instrumentet. I sådana fall går det inte från början att förutsätta att de omständigheter som uppstått till följd av denna kris motiverar ett undantag från de i EU-rätten tillämpliga tidsfristerna. Det står samtidigt klart att covid-19-krisen skapar en exceptionell situation som innebär stora utmaningar för både medborgare och myndigheter, och kan skapa situationer där det tillfälligtvis inte går eller är orimligt svårt att uppfylla de skyldigheter som fastställs i EU-rätten.

Av den orsaken bör bevarandet av **reell tillgång till rättslig prövning** vara ett viktigt kriterium vid bedömningen av om en tidsfrist har löpt ut,

vilka processuella konsekvenser som kan bli följden av att den löpt ut.

Generella begränsningar av samhällslivet som påverkar domstolar, men även postbefordran och möjligheten att rådfråga advokater och förbereda inlagor till domstolen kan äventyra medborgarnas tillgång till rättslig prövning. Beroende på de särskilda omständigheterna kan det därför vara motiverat att räkna bort den period krisen varar från de processuella tidsfristerna. Detta kan variera i olika situationer: Om domstolarna arbetar normalt med brådskande familjerättsliga ärenden eftersom de är prioriterade, går det att insistera på att tidsfristerna ska hållas.

När bedömningen görs, kan en medlemsstats beslut om tidsfrister som avbryts i enlighet med nationell lagstiftning tjäna som viktig referenspunkt (även om detta inte direkt påverkar tidsfrister som fastställs genom EU-rätten) för att avgöra om faktisk tillgång till rättslig prövning hindras i sådan grad att det tillfälliga upphävandet av tidsfrister också kan anses motiverat för tidsfrister fastställda genom EU-rätten.

[1] I synnerhet vad avser samarbetet mellan myndigheter eller domstolar, t.ex. tidsfrister som fastställs genom artikel 6 i [förordning nr 1393/2007](#) för det mottagande organets mottagande av handlingar eller artikel 13.4 i [direktiv 2002/08](#) om rättshjälp.

[2] Se artikel 11.3 i [Bryssel II a-förordningen](#), eller artikel 18 i [förordningen om europeiskt beslut om kvarstad på bankmedel](#).

[3] Se t.ex. artikel 15.5 i [Bryssel II a-förordningen](#), där en sex veckor lång frist fastställs för en annan domstol att förklara sig behörig, och den domstol där talan först har väckts i annat fall ska fortsätta att utöva sin behörighet, artikel 6 i [förordningen om delgivning av handlingar](#), där en veckolång frist fastställs för mottagaren att vägra delgivning av handling och artikel 19.2 i [förordningen om underhåll](#), där en frist på 45 dagar fastställs för ansökan om förnyad prövning av ett underhållsbeslut etc.

Insolvensrätt

Covid-19-pandemin och nedstängningen av stora delar av ekonomin har lett till en drastisk minskning av företagens kassaflöde och en risk för masskonkurser. I tabellen nedan ges en översikt över de åtgärder som medlemsstaterna vidtagit för att hantera denna situation och för att förhindra att livskraftiga företag går i konkurs på grund av denna tillfälliga chock. Dessa åtgärder kan röra följande:

Materiell insolvensrätt, bl.a. uppskov med skyldigheten (för gäldenärer) och möjligheten (för borgenärer) att ansöka om ett insolvensförfarande eller om uppskov med verkställighet av fordringar eller uppsägning av avtal.

insolvensrätt som rör avbrytande av domstolsförfaranden, tidsfrister och olika typer av tidsbegränsningar, och

ytterligare åtgärder som direkt eller indirekt hänger samman med insolvenssituationer för företag, bl.a., om så anges av medlemsstaterna, mer omfattande åtgärder för att hjälpa entreprenörer att komma över de ekonomiska svårigheter som orsakas av covid-19-pandemin.

[Comparative table on Insolvency related measures in MS after COVID-19](#) (1111 KB)

2. Straffrätt

Europeiska rättsliga nätverket på straffrättens område

Många medlemsstater har infört stränga restriktioner för att förhindra spridningen av covid-19. Detta påverkar också det straffrättsliga samarbetet och tillämpningen av EU-instrument.

Europeiska rättsliga nätverkets sekretariat sammanställer information om internationellt straffrättsligt samarbete och gör informationen tillgänglig i [det särskilda covid-19-avsnittet på nätverkets webbplats](#). Eftersom tillgången till viss information är begränsad kan man kontakta sin nationella kontaktpunkt eller nätverkets sekretariat för att begära dessa uppgifter.

Samordningsgruppen för den europeiska arresteringsordern

Covid-19-krisen har en omedelbar inverkan på det straffrättsliga samarbetet, till exempel förfarandena i samband med den europeiska arresteringsordern. Under rådande kris finns behov av snabbt och effektivt utbyte mellan medlemsstaterna i samband med känsliga överlämnanden. I detta sammanhang har kommissionen i nära samarbete med [Eurojust](#), [Europeiska rättsliga nätverket \(på straffrättens område\)](#) och rådets generalsekretariat bildat en samordningsgrupp för den europeiska arresteringsordern. Gruppen kan också användas för andra situationer då medlemsstater behöver kommunicera snabbt, vilket direkt inverkar på smidigheten i användningen av den europeiska arresteringsordern, t.ex. när de agerar efter domar från EU-domstolen.

Processuella rättigheter för misstänkta och tilltalade personer

Covid-19-utbrottet påverkar också misstänkta och tilltalade personers utövande av sina processuella rättigheter. Direkt kommunikation med advokater, tolkar eller tredje man (när de misstänkta eller tilltalade är frihetsberövade) försvåras.

Användning av ljud- och videokonferenser eller andra fjärrverktyg uppmuntras. Dessutom bör säkerhetsåtgärder vidtas, t.ex. glasskydd på polisstationer eller i anläggningar för frihetsberövande, så att det går att utnyttja sin rätt till advokat eller till tolk.

Även i Covid-19-tider måste misstänkta och tilltalades processuella rättigheter respekteras för att säkerställa rättvisa rättegångar. Begränsade undantag, som direktiven ger utrymme för i tvingande situationer, bör tolkas restriktivt av de behöriga myndigheterna och får inte tillämpas i stor skala.

Brottsoffer – stöd och skydd under covid-19-pandemin

Enligt [direktivet om brottsoffers rättigheter](#) är medlemsstaterna skyldiga att se till att alla brottsoffer har tillgång till allmänna och specialiserade stödtjänster som är konfidentiella, kostnadsfria och tillgodoser brottsoffrens individuella behov. Tillgången till stöd och skydd som motsvarar brottsoffrens särskilda behov bör vara tillgänglig oavsett omständigheter. Detta inbegriper även den särskilda situation som rådet under covid-19-pandemin.

[Protection and support of victims of crime during COVID-19](#) (457 KB)

[Selection of good practices from Member States - protection and support of victims of crime during COVID-19](#) (634 KB)

Offer för våld i hemmet

Det är särskilt för dem som utsätts för våld i hemmet som situationen förvärras när social distansering och isolering måste iaktas under den period människors rörelsefrihet begränsas. Samtidigt som personer med våldsamma partner och barn med våldsamma föräldrar är mer utsatta för inkräktande kontroll, våld och vanvård är deras tillgång till stöd och skydd mer begränsad.

Medlemsstaterna uppmanas att vidta särskilda åtgärder till stöd för och skydd av offer för våld i hemmet inom ramen för sina **nationella covid-19-krisåtgärder**.

Det är särskilt viktigt att se till att det reellt finns tillgång till stödtjänster både på och utanför nätet, däribland psykologiskt stöd och andra sociala tjänster.

Särskilt de som utsätts för våld i hemmet bör ha tillgång till skyddat boende, psykologiskt stöd, traumastöd och rådgivning. De nationella tillsynsmyndigheterna bör också vara särskilt uppmärksamma på registrerade och nya fall av våld i hemmet. Det är också mycket viktigt att säkra det fysiska skyddet av offren.

På [särskilda landsspecifika sidor på e-juridikportalen](#) finns allmän information om hur stödet till och skyddet av brottsoffer är organiserat i medlemsstaterna.

Flera aktörer (inklusive EU-organ och stödorganisationer) ger praktisk information om hur man kan garantera stöd och skydd för offren under covid-19-pandemin:

Information om de närmaste stödtjänsterna för offer för våld i hemmet finns [här](#) (från Women against Violence Europe).

Information om de nationella stödtelefonlinjerna för kvinnor finns [här](#) (från Europeiska jämställdhetsinstitutet).

Information om hur man kan inrätta och ge stöd och rådgivning på distans till offer för våld i hemmet finns på webbplatsen [Victim Support Europe](#).

[Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter](#) har gett ut en bulletin om covid-19-pandemins konsekvenser för de grundläggande rättigheterna.

Den innehåller exempel på god praxis från flera medlemsstater om hur offer för våld i hemmet kan få stöd och skydd.

[Världshälsorganisationen](#) erbjuder också tips om hur man kan stödja och skydda offer för våld i hemmet under en pandemisituation.

Offer för it-brottslighet

Enligt Europol ger covid-19-pandemin [brottslingar nya möjligheter att utnyttja medborgarnas rädsla och arbetsförhållanden](#). Antalet cyberangrepp är stort och förväntas öka ytterligare. Eftersom så många distansarbetar hemifrån har [it-brottslingarnas möjligheter att utnyttja tillfället](#) och de sårbara punkterna ökat.

Europol har utarbetat [tips om hur man kan förebygga brott och skärpa vaksamheten](#) för att hjälpa allmänheten att upprätthålla sin it-säkerhet. Under denna period av ökade risker är det särskilt viktigt att föräldrarna håller uppsikt över sina barn och skyddar deras aktiviteter på nätet med säker elektronik som är försedd med lösenord, pin-koder eller biometrisk uppgifter och att de vänder sig till tillförlitliga nätförsäljare vid inköp (efter att ha kontrollerat användarnas omdömen om dem).

Mer information om hur man skyddar sig på nätet finns [här](#).

Offer för hatbrott

[Byrån för grundläggande rättigheter](#) rapporterar att de flesta EU-medlemsstater upplever ett ökat antal **fall av rasism, främlingsfientlighet och intolerans** med koppling till covid-19-pandemin riktade mot vissa nationella eller etniska grupper.

Medlemsstaterna bör skydda de som utsätts för hatbrott genom att ta sikte på att hatbrott ska anmälas i större utsträckning, att brottsutredningarna på korrekt sätt ska fånga in hatmotiv och att brottsoffren ska få stöd.

Situationen i fängelsema

Till följd av covid-19-utbrottet är de nationella fängelseförvaltningarna hårt pressade att begränsa virusets inverkan på den slutna och utsatta fängelsemiljön. Bland åtgärderna för att undvika spridning av viruset ingår ett tillfälligt stopp för alla anhörigbesök och aktiviteter med externa personer, t.ex. idrott och olika typer av utbildningar.

Både personalen och fångarna oroar sig för sin hälsa. Fångarna lider av brist på aktiviteter och besök, vilket gör det till en utmaning att hålla personalen motiverad och förhindra oroligheter bland internerna.

I synnerhet medlemsstater vars fängelser är överbelagda tvingas fatta svåra beslut om eventuell förtidig frigivning.

Flerparten medlemsstater har också skjutit upp samtliga fysiska överföringar av fångar som sker enligt rådets rambeslut 2008/909/RIF av den 27 november 2008.

Kommissionen vill stödja medlemsstaterna i deras arbete med att åtgärda situationen i fängelserna genom att underlätta utbytet av information och bästa praxis.

Därför hänvisas till listan nedan över webbplatser med data bl.a. om covid-19 i fängelsystemen:

Den europeiska organisationen för fängelser och kriminalvårdsinrättningar (EuroPris), en organisation som medfinansieras inom ramen för Europeiska kommissionens program för rättsliga frågor, har en särskild sida om [insatser i europeiska fängelser mot bakgrund av covid-19-krisen](#).

I slutet av mars 2020 startade EuroPris en sändlista för experter (för närvarande sammanlagt 84 experter) med dagliga uppdateringar av alla inkommande svar och förfrågningar.

[De dagliga uppdateringarna](#) kan också följas på deras webbplats.

Europarådets kommitté mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (CPT) har offentliggjort en [principförklaring](#) om behandlingen av frihetsberövade personer i samband med covid-19-pandemin.

Europarådets arbetsgrupp inom rådet för kriminalvårdssamarbete (PC-CP WG) har offentliggjort ett uttalande om covid-19 på [engelska](#) och [franska](#).

Mer information om covid-19 och övervakning av fängelser finns på **Europarådets webbplats**, däribland den senaste fängelsestatistiken, *Statistiques Penales Annuelles du Conseil de l'Europe (SPACE)*, för 2019.

IPS Innovative Prison Systems har gett ut en grundläggande guide för beslutsfattare om global praxis och världsomspännande rekommendationer, [COVID-19 Pandemic Response Fighting the invisible threat in prisons](#), *Joana Apóstolo, Rita Martins och Pedro das Neves*

FN:s underkommitté för förhindrande av tortyr:

Vid sitt senaste möte i februari [utfärdade kommittén råd](#) till de nationella förebyggande mekanismerna i denna fråga.

Den 30 mars 2020 utfärdade **kommittén ingående råd** om en rad olika åtgärder som regeringar och oberoende övervakningsorgan bör vidta för att skydda frihetsberövade personer under covid-19-pandemin.

Association for the Prevention of Torture (APT) har inrättat ett [informationsnav](#) där data om frihetsberövande och covid-19 samlas och systematiseras.

Penal Reform International (PRI) har publicerat ett informationsmeddelande med titeln [Coronavirus: Healthcare and human rights of people in prison](#)

European Prison Observatory (EPO), ett nätverk av europeiska icke-statliga organisationer som sedan 2012 samordnas av Antigone, har samlat information om hur de europeiska länderna hanterar viruset. Nätverket har även gett ut rapporten *COVID-19: what is happening in European prisons?* och en interaktiv karta med kortfattad information om varje medlemsstat.

WHO:s regionkontor för Europa har utarbetat [interimistiska riktlinjer](#) för hanteringen av covid-19 i fängelser och andra platser med frihetsberövade personer.

Europarådets kommissarie för mänskliga rättigheter har gjort ett uttalande om

covid-19-pandemin: [Urgent steps are needed to protect the rights of prisoners in Europe](#).

Övervakning

Covid-19-utbrottet har också påverkat rutinerna kring övervakning inom EU. De ansvariga organen skapar nya sätt att arbeta och ger personalen kompletterande instruktioner om hur de ska sköta sitt arbete och sina ansvarsområden. **Europeiska sammanslutningen för skyddstillsyn (CEP)**, en organisation som medfinansieras inom ramen för Europeiska kommissionens program för rättsliga frågor, offentliggör information, åtgärder och protokoll om [hur övervakningsorgan över hela Europa hanterar covid-19-utbrottet](#).

De har ringat in gemensamma metoder och utarbetat rekommendationer gällande covid-19 i samband med övervakning:

Övervakningsorgan över hela EU iakttar och följer de råd och den vägledning som lämnats av nationella myndigheter för att inte bara trygga övervakarnas och de övervakades säkerhet utan även samhällets i stort.

Kommunikation mellan övervakarna och andra inblandade sker på distans via telefon, post eller videokonferenser. Övervakningsorgan som redan har en digital infrastruktur har ett försprång.

Personliga möten mellan övervakare och gärningspersoner ersätts med distanskontakter via e-post, telefon eller videokonferens.

Att hantera högriskbrottslingar är en huvudprioritering för övervakningsorganen i EU. Högriskbrottslingar identifieras och prioriteras vad gäller övervakning och ingripanden/behandling, särskilt om de har en historik av våld i hemmet.

I de flesta länder har man stoppat eller skjutit upp samhällstjänster.

Elektronisk övervakning fortsätter som vanligt, fysiska möten ersätts med telefonsamtal eller andra nätverktyg.

Att fler personer som omfattas av övervakning får aldrig innebära att de blir för många och att övervakarnas arbetsbörda blir orimlig. Alternativa påföljder måste vara meningsfulla och användas på ett korrekt sätt för att undvika massövervakning.

Eftersom domstolsförhandlingar nu skjuts upp, förväntas pressen - när covid-19-pandemin väl är över - att lämna in övervakarrapporter att öka, vilket direkt kommer att inverka på övervakarnas dagliga arbete.

Alla övervakningsorgan i EU är oroade och vill rikta uppmärksamhet på en sannolik ökning av fallen av våld i hemmet.

3. Domstolarnas användning av digitala verktyg

Flera medlemsstater har agerat för att utöka användningen inom rättsväsendet av digitala verktyg mot bakgrund av den kris som covid-19 har orsakat.

Tabellen nedan ger information om de tillfälliga åtgärder som vidtagits i medlemsstaterna:

[Digital tools used by the judiciary](#) (198 KB)

Senaste uppdatering: 14/01/2021

Den här sidan sköts av Europeiska kommissionen. Informationen på denna sida avspeglar inte nödvändigtvis Europeiska kommissionens officiella ståndpunkt. Kommissionen påtar sig inte något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. Vänligen läs den rättsliga informationen för upplysningar om upphovsrätten till EU-sidor.